

Благання – демонстрація слабкості, мета якої – викликати співчуття. Така стратегія не завжди вибирається справді слабкими людьми. Найчастіше до цієї стратегії вдаються у тих випадках, коли відкрите протистояння не дає бажаного ефекту через зрозумілу перевагу опонента, а ось «приспати його пильність», змусити його бути поблажливим – може принести набагато більші переваги.

Список використаних джерел:

1. Варнавська І.В. Особливості професійного спілкування фахівців економічного напрямку. *New impetus for the advancement of pedagogical and psychological sciences in Ukraine and EU countries: research matters : Collective monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing»*. 2021. Р. 119-134.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2005. 448 с.
3. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2007. 464 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-48>

Гольцов А. Г.

доктор політичних наук,

доцент кафедри філософії та міжнародної комунікації,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ВПЛИВ ГЕОПОЛІТИЧНОГО ФАКТОРА НА ПРОЦЕСИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ПОСТРАДЯНСЬКИХ КРАЇНАХ СХІДНОЇ ЄВРОПИ

У Радянському Союзі в кожній із союзних республік стимулювався розвиток «національної за формою, соціалістичної за змістом» культури. Водночас, у республіках під контролем союзного «центру» відбувався процес формування загальнорадянської культури. Остання носила, по суті, імперський характер, і забезпечення її домінування мало ґрунтуватися на розповсюдженні загальноімперської мови – російської. Тому випереджувальними темпами реалізовувалася «русифікація» всіх сфер суспільного життя союзних та автономних республік. Особливо потужною «русифікація» була в «братніх» Україні та Білорусі. У науці та освіті панувала теорія щодо трьох «братніх» народів зі спільним корінням – російського, українського та білоруського. Загалом міжкультурні

комунікації в союзних республіках здійснювалися під егідою російськомовної радянської культури. У період брежнєвського «застою» було визначено стратегічну мету – створення «нової історичної спільноти людей – радянського народу». Таким чином, на теренах СРСР цілеспрямовано формувалася надетнічна «радянська» імперська спільнота з відповідною радянською культурою. Поточні міжкультурні комунікації між радянізованими народами СРСР були підпорядковані стратегічним завданням подальшого розвитку імперської загальнорадянської культури. Міжкультурні комунікації з народами соціалістичної Європи реалізовувалися через свого роду «бар'єри», оскільки тамтешнє населення вважалося таким, що й досі, певною мірою, перебуває під впливом капіталістичної культури. А от міжкультурні комунікації з народами «західного» світу підлягали жорсткому контролю та обмеженням з боку влади, щоб не допустити «згубного» впливу західної культури на свідомість радянського населення.

У період «перебудови» західна масова культура, а разом з нею й ліберальні культурні цінності, – стали розповсюджуватися на теренах Радянського Союзу. Особливо успішно європейські культурні цінності поширювалися (значною мірою відроджувалися) в країнах Балтії, оскільки для цього був сприятливий «ґрунт» у масовій свідомості населення. Інтеграція народів цих країн до європейського культурного простору відбувалася на тлі відторгнення всього радянського минулого взагалі й радянської культури зокрема. Менш інтенсивно процеси відродження національних культур відбувалися в Молдові та Україні. У досить великої частини населення залишився радянський менталітет, в їхній свідомості зберігалася самоідентифікація з радянською культурою. Йдеться, передусім, про російськомовне населення високоурбанізованих регіонів, яке віддавало перевагу культурним традиціям радянського минулого і споживало продукцію російської масової культури. Осередки радянської (російської) культури та свідомості залишались і на території Естонії та Латвії. У Білорусі відбувався процес «м'якої білорусизації» – розвиток національної культури та мови здійснювався в умовах збереження основоположних цінностей радянської культури. Комунікації в культурній сфері між Білоруссю та Росією зберігали особливо тісний характер.

Геополітика західних держав була спрямована на залучення населення пострадянських країн Східної Європи до європейського політичного, економічного та культурного простору. Створювалися відповідні інститути у сфері культури, розвивалися різноманітні канали міжкультурної комунікації. Досить плідно працювали західні культурні фонди, центри, ЗМІ, організовувалися культурні заходи,

демонструвалися культурні цінності, поширювалися міжособистісні контакти тощо. Загалом це сприяло приєднанню значної частини населення пострадянських країн Східної Європи до європейського культурного простору. На початку 2000-х рр. розширення ЄС та НАТО на Схід призвело до змін геополітичної обстановки в Центральній та Східній Європі. При цьому країни Балтії отримали додатковий імпульс у своїй культурній інтеграції з «колективним» Заходом. Ліберальні духовно-культурні та моральні цінності поширювалися як загальнолюдські, проте їхнє сприйняття в якості таких стикалося на початку XXI ст. з численними проблемами [2, с. 42]. І нині просування західних ліберальних цінностей в країнах різних цивілізацій зустрічає на своєму шляху численні перешкоди. Міжкультурна комунікація часто трактується як діалог культур [1]. Мультикультуралізм, який вважався найперспективнішим для розвитку сучасних західних (зокрема, європейських) суспільств, зазнав серйозної кризи в низці країн Європи. Не підлягає сумніву, що толерантність має залишатися основоположним принципом діалогу культур. А ксенофобія, яка пропагується окремими політичними партіями навіть в демократичних країнах Європи, негативно позначається на процесах міжкультурної комунікації.

На початку XXI ст. геополітика Російської Федерації дедалі більше набувала неоімперського характеру. Наочним її прикладом була фактична війна з Грузією в 2008 р., у результаті якої Росія зміцнила свій контроль на квазідержавами Південною Осетією та Абхазією. А особливо рельєфно неоімперська геополітика РФ проявилася в 2014 р., коли вона окупувала, а незабаром анексувала Крим, і розв'язала воєнний конфлікт на Донбасі. Посилення геополітичного протиборства між Росією та Заходом призвело до збільшення напруги між ними в культурно-інформаційній сфері.

Геокультурний напрям був і досі є одним з провідних в геополітиці Росії щодо пострадянських країн. Протягом другого десятиліття XXI ст. спостерігалися потуги російської влади утримувати під своїм контролем хоча б частину міжкультурних комунікацій на теренах Східної Європи. Російські ЗМІ, особливо телебачення, поширювали деструктивну пропаганду в соціумах країн Східноєвропейського регіону. Населення отримувало потоки цілеспрямованих меседжів щодо невідповідності європейської та згубності євроатлантичної інтеграції. Російські служби активно використовували мережі Інтернету для дезінформації населення та поширення вигідних для РФ міфів, наприклад, щодо миролюбності російської політики. Зокрема, на теренах Балтії, завдяки міжкультурним комунікаціям, які значною мірою «підживлювалися» за рахунок численних російських та «російськомовних» діаспор в Естонії та Латвії,

Москва сподівалася забезпечити латентний вплив на суспільні процеси в цих країнах. З метою захисту свого інформаційного простору країни Балтії неодноразово вдавалися до заборони діяльності окремих російських ЗМІ, передусім телевізійних каналів, через поширювану ними небезпечну пропаганду.

Для посилення свого геополітичного впливу в регіоні влада РФ широко використовувала культурно-інформаційні засоби. Російська геополітика щодо країн Східної Європи спиралася на розгалужені мережі міжкультурної комунікації. Проводилась активна пропаганда ідей «Русского міра», складовими частинами якого були проголошені Україна, Білорусь і навіть Молдова. В якості конкретних інститутів «Русского міра» на територіях Білорусі, України (до 2014 р.), Молдови (особливо в Придністров'ї) функціонували «Рускіє» культурні центри, кабінети «Русского міра», організації «співвітчизників», реалізовувалися проєкти та програми поширення російської мови і культури, різноманітні гранти тощо. На теренах Східної Європи для поширення російських імперських ідей та духовно-культурних цінностей використовувалися розгалужені мережі православних церковних установ, підвладні патріарху Російської («Русской») православної церкви. Так, в Україні й нині діє Українська православна церква, підпорядкована Московському патріархату. Домінування російської культури в міжкультурних комунікаціях з народами Східної Європи мало забезпечувати потужний геополітичний вплив РФ на населення регіону.

Після російського збройного вторгнення до України 24 лютого 2022 р. геополітична конфронтація між РФ та Заходом загострилася до небаченої з часів «холодної війни» гостроти. У зв'язку з численними проявами інформаційної агресії з боку Росії (інформаційної війни) в Україні було здійснено блокування численних російських Інтернет-ресурсів та соціальних мереж. Країни Європейського Союзу нині вживають численних заходів щодо захисту свого культурно-інформаційного простору від російської пропаганди. Так, 2 березня 2022 р. на теренах Євросоюзу було заборонено мовлення одіозних російських каналів «Sputnik» та «Russia Today». 31 травня на території ЄС припинилося функціонування російських телеканалів «Rossiya 24», «TV CENTER International» та «RTR Planeta» в рамках 6 пакета санкцій проти РФ. Водночас, російська сторона використовує всі наявні ресурси для пропаганди своїх традиційних «високих» духовно-культурних та моральних цінностей, протиставляючи їх «аморальним» західним.

Таким чином, геополітичний фактор суттєво впливає на процеси міжкультурної комунікації в Східній Європі. Розвиток на теренах всього регіону рівноправного діалогу культур на засадах взаємної

толерантності можливий лише за умов кардинальної зміни геополітичної обстановки в Східній Європі. Відновлення територіальної цілісності України, заміна політичного режиму в Білорусі на більш демократичний, припинення російської експансіоністської геополітики щодо східноєвропейських країн, – усе це має створити нові сприятливі умови для міжкультурної комунікації.

Список використаних джерел:

1. Бахов І. С. Міжкультурна комунікація в контексті глобалізаційного діалогу культур. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 2. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_2_3
2. Шайгородський Ю. Ж. Ціннісний конструкт міжкультурної комунікації. *Український соціум*. 2001. № 1. С. 41–48.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-49>

Голянич А. В.

*магістрант юридичного факультету,
ПВНЗ «Буковинський університет»*

Науковий керівник:

Селезньова О. М.

*доктор юридичних наук,
завідувач кафедри професійних та спеціальних правових дисциплін,
ПВНЗ «Буковинський університет»*

ЗНАЧЕННЯ ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В УКРАЇНІ

Журналіст – ключова особа у системі поширення інформації, й тому він повинен діяти в інтересах суспільства, відшукуючи баланс між загальними та приватними інтересами інших осіб. Журналіст може нести відповідальність у межах чинного законодавства за перевищення своїх прав і невиконання обов'язків.

Журналіст в інформаційних правовідносинах має певні привілеї у здійсненні права на інформацію за рахунок специфіки професійної діяльності та задля забезпечення права на інформацію інших суб'єктів.

Законодавством України врегульовано порядок відрядження журналістів у місця надзвичайних подій та умов їхньої діяльності. Відшкодування, заохочення і пільги журналістам, які виконують